

Juliusz Giżyński
Michał Burchat

ROLA WYBRANYCH PODATKÓW LOKALNYCH W FINANSOWANIU PODSTAWOWEJ JEDNOSTKI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Słowa kluczowe: podatek, dochody gminy.

THE ROLE OF SELECTED LOCAL TAXES IN FINANCING THE BASIC LOCAL GOVERNMENT UNIT

Keywords: tax, revenue of gmina.

Wstęp

Rolę podatków w systemie finansowym państwa, w tym samorządu gminnego, w znacznym stopniu określa udział dochodów podatkowych w dochodach budżetowych. Wielkość tego udziału zależy przede wszystkim od wielkości budżetu wynikającego z zadań państwa, czy gminy, za realizację których bierze ono, czy też ona, odpowiedzialność. Ponadto wielkość ta wynika z możliwości pozyskiwania przez budżet innych dochodów niż podatki. Z kolei rozmiar tych dochodów w dużej mierze ma swoje źródło w polityce ekonomicznej państwa oraz poziomie jego rozwoju gospodarczego¹.

Należy jednak pamiętać, że władze publiczne powinny posługiwać się podatkami w sposób racjonalny. Muszą one umiejętnie łączyć zarówno interesy fiskalne państwa z interesami ekonomicznymi podatników, jak i osiaganie celów społecznych z ochroną gospodarki przed negatywnymi skutkami podatków².

Celem artykułu jest omówienie najważniejszych zagadnień z zakresu teorii podatku, przedstawienie zarysu konstrukcji prawnej wybranych podatków lokalnych oraz analiza dochodów z tytułu tych podatków w gminie Karsin³ w latach 2011–2015. Realizując powyższy cel, zastosowano jako metodę badawczą studium literatury dotyczącej finansów publicznych i prawa podatkowego oraz analizę danych zawartych w uchwałach rady gminy Karsin. Artykuł przygotowano zgodnie ze stanem prawnym na 31 grudnia 2017 r.

¹ Por. S. Dolata, *Podstawy wiedzy o polskim systemie podatkowym*, Lex, Warszawa 2013, s. 30.

² S. Owsiak, *Finanse*, PWE, Warszawa 2015, s. 77.

³ Powodem wyboru tej gminy jest szersze zainteresowanie badawcze jej finansami jednego z współautorów artykułu.

1. Podstawowe zagadnienia dotyczące podatku

Podatek jest klasyczną daniną publiczną i należy do najstarszych kategorii ekonomicznych. Formą wcześniejszą od podatku była tzw. kontrybucja. W czasach starożytności i średniowiecza terminem tym określano daniny pieniężne (podatki) na rzecz panującego, tj. państwa. W późniejszym okresie kontrybucja przyjmowała postać narzędzia represji ekonomicznej (pieniężnej), które stosowały władze okupacyjne wobec ludności danego kraju. Wykorzystywali ją także rządzący jednego państwa wobec drugiego⁴.

Według najczęściej stosowanej definicji podatek uznawany jest za: powszechne, przymusowe, jednostronne, pieniężne, nieodpłatne i bezzwrotne świadczenie na rzecz państwa. Dochody z podatku mogą zostać przekazane również na rzecz innych związków publicznoprawnych, takich jak: gminy, powiaty czy województwa⁵.

Wszystkie cechy podatku, zawarte w jego definicji, pomagają w określeniu i odróżnieniu tego świadczenia od innych publicznych danin. Zmiana cechy lub jej nieobecność może spowodować, iż dane świadczenie nie będzie uznawane za podatek, a jedynie za składkę ubezpieczeniową, opłatę itp.⁶ Charakterystykę cech podatku zaprezentowano w tabeli 1.

Tabela 1. Cechy podatku i ich charakterystyka

Nazwa cechy	Charakterystyka
Powszechność	Każdy z podmiotów podatku zobowiązany jest do jego zapłaty w ustalonym terminie i wysokości.
Przymusowość	Obowiązek zapłaty podatku zabezpieczony jest możliwością użycia środków egzekucyjnych.
Jednostronność	Podatek ustalany jest na mocy jednostronnej i władczej decyzji.
Pieniężny charakter	Uiszczenie podatku powinno nastąpić w postaci prawnego środka płatniczego danego kraju.
Nieodpłatność	Zapłata podatku nie uprawnia do otrzymania żadnego wzajemnego świadczenia.
Bezzwrotność	Prawidłowo uiszczony podatek nie może zostać zwrócony podatnikowi.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: M. Podstawka, *op. cit.*, s. 221.

⁴ S. Owsiak, *Finanse, op. cit.*, s. 77.

⁵ S. Owsiak, *Finanse publiczne*, PWN, Warszawa 2008, s. 173. Zob. także: Ustawa z dnia 29 stycznia 1997 r. – Ordynacja podatkowa, Dz. U. 1997 nr 137 poz. 926 z późn. zm., art. 6.

⁶ M. Podstawka, *Finanse*, PWN, Warszawa 2010, s. 221.

Każdy z podatków posiada swoje indywidualne cechy, które pozwalają na rozróżnienie danych świadczeń między sobą. Jednakże każdy podatek musi zostać zdefiniowany przez pewne zasadnicze elementy, nazywane techniką podatkową⁷. Świadczenia, mimo iż różnią się od siebie, zawierają wyraźnie określone części podstawowe, tj. elementy konstrukcji podatku. Podzielić je można na obligatoryjne oraz fakultatywne.

Obligatoryjne elementy konstrukcji podatku są jego nieodzowną częścią. Ich obecność decyduje, czy mamy do czynienia z tą daniną. Zalicza się do nich:

- podmiot podatku;
- przedmiot podatku;
- podstawę opodatkowania;
- stawkę podatkową;
- skalę podatku.

Podmiotem podatku jest każda z osób, na której ciąży obowiązek podatkowy. Rozróżnia się dwa rodzaje podmiotów: czynne oraz bierne. Podmioty czynne to publicznoprawne związki posiadające prawo do nakładania podatków. Należą do nich władze państwowe i lokalne. Z kolei bierne podmioty stosunku podatkowego to zobowiązane do zapłaty daniny osoby fizyczne i prawne. Płatnik podatku ma obowiązek naliczenia i uiszczenia podatku. Istnieją sytuacje, w których podatnik i płatnik to dwie inne osoby. Przykładem jest odprowadzanie zaliczek z tytułu podatku dochodowego przez pracodawcę. W tym przypadku powstaje kolejna czynność, której wykonanie ciąży na płatniku, a mianowicie pobranie należnej kwoty od podatnika na poczet podatku. Do biernych podmiotów należą również inkasenci. Ich zadaniem jest wyegzekwowanie należnego podatku, a następnie przekazanie go na konto odpowiedniego urzędu.

Przedmiot podatku to stan, który powoduje powstanie obowiązku podatkowego⁸. Ma on najważniejsze znaczenie w ekonomicznej idei podatku. Może być to losowe lub prawne zdarzenie. O tym, co jest przedmiotem podatku najczęściej informuje nazwa, np. podatek od spadków i darowizn.

Podstawą opodatkowania jest przedmiot podatku w ujęciu wartościowym lub ilościowym⁹. W nielicznych przypadkach podstawę opodatkowania wyrażać może jednostka fizyczna, np. w podatku od psów¹⁰. Gdy przedmiot dotyczy takich kategorii jak: przychód, dochód czy obrót, naliczenie podstawy podatku nie powinno przysporzyć żadnych trudności. Inaczej będzie w przypadku, kiedy należy obliczyć podstawę podatku majątkowego. Wówczas pod uwagę mogą zostać wzięte różne warianty przedmiotu. Przykładowo, jeżeli mamy do czy-

⁷ J. Osiatyński, *Finanse publiczne*, PWN, Warszawa 2006, s. 98.

⁸ M. Podstawka, *op. cit.*, s. 227–228; S. Owsiak, *Finanse publiczne, op. cit.*, s. 178.

⁹ G. Szczodrowski, *Polski system podatkowy*, PWN, Warszawa 2007, s. 17.

¹⁰ W Polsce podatek ten zastąpiono opłatą lokalną z dniem 1 stycznia 2008 r.

nienia z nabyciem lub posiadaniem budynku, za podstawę opodatkowania może służyć jego rynkowa wartość.

Stawką podatkową określa się współczynnik wyznaczający relację wysokości podatku do podstawy opodatkowania. Stawka posiada charakter kwotowy lub procentowy. Stawka kwotowa określa bezpośrednio wielkość podatku należnego, z kolei stawka procentowa wskazuje, jaką część podstawy opodatkowania stanowi zobowiązanie podatkowe. Stawki procentowe można z kolei podzielić na stałe i zmienne. W przypadku stawek stałych wysokość podatku rośnie w takim samym tempie, jak podstawa opodatkowania. Dlatego stawki te określa się również proporcjonalnymi. Szczególnym przypadkiem podatku o takiej stawce jest podatek liniowy. Z kolei stawki zmienne charakteryzują się tym, że wysokość podatku zmienia się wraz ze zmianą podstawy opodatkowania¹¹.

Skale podatkowe powstają w wyniku zestawienia stawek podatkowych do zmieniającej się podstawy opodatkowania. Zostają one ustalone zazwyczaj dla podatków o stawkach zmiennych. Rozróżnia się skale o charakterze stałym, liniowym, progresywnym, regresywnym oraz regresywnym. Rodzaj wykorzystanej skali dla danego podatku zależy od zastosowanej dla niego stawki podatkowej¹².

Do fakultatywnych elementów konstrukcji podatku zaliczamy te, które nie są obowiązkowe, aczkolwiek często występujące. Są to:

- zwolnienia podatkowe;
- ulgi podatkowe;
- okres podatkowy;
- ewidencja podatkowa;
- zwrot podatku.

Zwolnienia podatkowe mają na celu wskazanie przez prawodawcę podatników, którzy są bezwarunkowo zwolnieni z zapłaty tej daniny. Zwolnienia mogą mieć charakter przedmiotowy, podmiotowy, jak również przedmiotowo-podmiotowy¹³.

Ulgi podatkowe jedynie częściowo ograniczają obciążenie podatkowe. Występują dwa rodzaje ulg: systemowe oraz indywidualne. Ulgi systemowe są zintegrowane z danym podatkiem. Oddziałują one na wszystkie podmioty, które spełniają warunki zapisane w ustawie. Wskutek jawności kryteriów upoważniających do ulgi, wywołane zostają określone reakcje ze strony podatników. Natomiast decyzję o zastosowaniu ulgi indywidualnej podejmuje organ administracji skarbowej. Organ ten powinien podjąć decyzję korzystną zarówno dla podatnika, jak i władz publicznych¹⁴.

¹¹ Szerzej na ten temat zob.: S. Owsiak, *Finanse publiczne, op. cit.*, s. 179–180.

¹² S. Dolata, *op. cit.*, s. 36.

¹³ Szerzej zob.: M. Podstawka, *op. cit.*, s. 231.

¹⁴ S. Owsiak, *Finanse publiczne, op. cit.*, s. 183.

Okres podatkowy występuje w przypadku podatków, których przedmiot opodatkowania ma charakter powtarzalny, cykliczny. Występuje również w sytuacji stanów prawnych czy faktycznych, których zdefiniowanie możliwe jest dla pewnego czasu¹⁵. Na ogół podatnik ma obowiązek złożyć deklarację za rozliczany okres podatkowy.

Zasadniczym celem ewidencji podatkowej jest wyznaczenie rzeczywistej wartości podstawy opodatkowania, a także wielkości zobowiązania podatkowego. Ewidencja może także posłużyć do określenia ciężącej sumy należności płatnika oraz inkasenta czy też rozliczenia ulgi podatkowej.

Zwrot podatku polega na oddaniu różnicy podatku lub niepoprawnie naliczonego świadczenia¹⁶. Zwrot podatku w kwocie nadmiernej bądź wyższej od należnej powoduje powstanie zaległości podatkowej, podlegającej oprocentowaniu w przypadku zwłoki¹⁷.

Podatki w systemie gospodarczym spełniają określone funkcje. W literaturze rozróżnia się przede wszystkim funkcje:

- fiskalną;
- redystrybucyjną;
- stymulacyjną.

Funkcja fiskalna polega na dostarczeniu określonym władzom środków finansowych potrzebnych na realizację wyznaczonych zadań. Podczas realizowania tej funkcji należy wystrzegać się opodatkowania ponad możliwości podmiotu podatku. W przeciwnym razie może dojść do sytuacji, w której funkcja fiskalna przybiera postać fiskalizmu podatkowego. Skutkiem tej zmiany jest spadek aktywności gospodarczej, co prowadzi do obniżenia poziomu dochodów publicznych¹⁸.

Redystrybucyjna funkcja podatków realizowana jest w postaci transferów pieniężnych pomiędzy podatnikiem a państwem oraz organami samorządu terytorialnego. Podatki regulują bowiem rynkowy rozkład dochodów¹⁹. Dochodowe nierówności mogą być korygowane za pomocą m.in. rodzaju stawki podatkowej, skali progresji, systemu ulg czy poziomu kwoty wolnej od podatku. Zbiorowe obciążenia podatkowe przedsiębiorstw, jak i indywidualne, przesądzają o wartości dochodów, którymi państwo dysponuje, a następnie przeznaczają na określone cele²⁰.

¹⁵ W. Modzelewski, *Wstęp do nauki polskiego prawa podatkowego*, ISP, Warszawa 2010, s. 96.

¹⁶ G. Szczodrowski, *op. cit.*, s. 75.

¹⁷ M. Podstawka, *op. cit.*, s. 231.

¹⁸ *Ibidem*, s. 222–223.

¹⁹ G. Szczodrowski, *op. cit.*, s. 30.

²⁰ M. Podstawka, *op. cit.*, s. 223.

Stymulacyjna funkcja podatku przejawia się w jego oddziaływaniu na takie parametry jak: skłonność do oszczędzania, skłonność do inwestowania, wysokość stopy procentowej bądź poziom bezrobocia. Do pobudzenia może dojść dzięki zróżnicowaniu stawek, ulg czy zwolnień podatkowych²¹.

Podatki można klasyfikować według różnych kryteriów²². Jednym z nich jest kryterium podmiotu czynnego. Umożliwia ono podział dochodów podatkowych pomiędzy samorząd terytorialny i władze państwowe (centralne). W związku z tym wyróżnia się:

- podatki centralne;
- podatki lokalne;
- podatki wspólne.

Do podatków centralnych przyporządkowuje się te, które wpływają tylko do budżetu państwa. Należą do nich takie podatki jak: podatek od towarów i usług, akcyzowy, od gier²³ czy podatek od niektórych instytucji finansowych²⁴. Podatki, które wpływają do budżetu gminy, nazywane są podatkami lokalnymi. W Polsce do tego rodzaju podatków zalicza się m. in. podatek leśny, podatek od środków transportowych czy też podatek od spadków i darowizn²⁵.

Podatki wspólne częściowo wpływają do budżetu państwa, a częściowo do budżetu jednostek samorządu terytorialnego (JST). Wśród nich wyróżnić można podatek dochodowy od osób fizycznych (w skrócie PIT – od ang. Personal Income Tax) oraz podatek dochodowy od osób prawnych (w skrócie CIT – od ang. Corporate Income Tax)²⁶. Udział JST w podatku PIT jest następujący: gmina – 39,34%, powiat – 10,25% i województwo – 1,6%. Z kolei należne udziały JST w podatku CIT wynoszą: gmina – 6,71%, powiat – 1,4% oraz województwo – 14,75%²⁷.

²¹ Por. S. Owsiak, *Finanse publiczne, op. cit.*, s. 76.

²² Szerzej zob.: J. Żyżyński, *Budżet i polityka podatkowa. Wybrane zagadnienia*, PWN, Warszawa 2009, s. 141.

²³ R. Rosiński, *Polski system podatkowy. Poszukiwanie optymalnych rozwiązań*, Difin, Warszawa 2010, s. 90.

²⁴ Ustawa z dnia 15 stycznia 2016 r. o podatku od niektórych instytucji finansowych, Dz. U. 2016 poz. 68, art. 2.

²⁵ K. Surówka, *Samodzielność finansowa samorządu terytorialnego w Polsce*, PWE, Warszawa 2013, s. 62.

²⁶ R. Rosiński, *op. cit.*, s. 91.

²⁷ Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, Dz. U. 2003 nr 203 poz. 1966 z późn. zm., art. 4, 5 i 6.

2. Zarys konstrukcji prawnej wybranych podatków lokalnych

2.1. Podatek leśny

Podatek leśny funkcjonuje od 1992 r. Zastąpił on dawną opłatę leśną²⁸. Obecnie regulowany jest on ustawą o podatku leśnym²⁹ i należy do grupy podatków majątkowych. Dochód z tego podatku w całości wpływa do budżetu gminy³⁰, a właściwym organem podatkowym jest wójt (burmistrz i prezydent miasta).³¹

Podatnikami podatku leśnego są osoby fizyczne, osoby prawne, a także jednostki organizacyjne, w tym spółki niemające osobowości prawnej, będące właścicielami, posiadaczami bądź użytkownikami wieczystymi lasów.

Opodatkowaniu daniną podlegają lasy. Wyjątek stanowią grunty, które zajęto na wykonywanie innej działalności gospodarczej niż działalność leśna. O zaliczeniu danego gruntu do kategorii lasów decyduje sposób jego przyporządkowania w ewidencji gruntów i budynków. Podstawą opodatkowania jest zaś powierzchnia lasu, wynikająca z tej ewidencji.

Stawkę podatku leśnego określono w taki sposób, że podatek ten wynosi rocznie, od jednego hektara lasu, równowartość pieniężną 0,220 m³ drewna. Oblicza się ją wg średniej ceny sprzedaży drewna, którą uzyskują nadleśnictwa za pierwsze trzy kwartały roku poprzedzającego rok podatkowy³². Rada danej gminy może jednak obniżyć tę cenę, którą przyjmuje się za podstawę obliczania powyższego podatku na jej terenie.

Podatek leśny od osób fizycznych za dany rok podatkowy jest ustalany w drodze decyzji przez właściwy organ podatkowy w oparciu o złożone informacje o lasach. Natomiast dla osób prawnych, w tym pozostałych jednostek niezaliczanych do osób fizycznych, przewidziano konieczność złożenia deklaracji³³.

Osoby fizyczne zobowiązane są do zapłaty podatku leśnego w czterech proporcjonalnych ratach w odpowiednim terminie, tj. do 15 marca, 15 maja, 15 września oraz 15 listopada roku podatkowego. Natomiast osoby prawne, jednostki organizacyjne, w tym spółki, nieposiadające osobowości prawnej, jednostki organizacyjne Lasów Państwowych oraz jednostki organizacyjne Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa mają obowiązek opłacenia podatku do 15 dnia każdego miesiąca³⁴. Jeśli zaś kwota podatku nie przekracza 100 zł,

²⁸ S. Owsiak, *Finanse publiczne. Współczesne ujęcie*, PWN, Warszawa 2017, s. 737.

²⁹ Ustawa z dnia 30 października 2002 r. o podatku leśnym, Dz. U. 2002 nr. 200, poz. 1682 z późn. zm.

³⁰ B. Dolnicki, *Samorząd terytorialny*, Wolters Kluwer SA, Warszawa 2009, s. 340.

³¹ Ustawa z dnia 30 października 2002 r. o podatku leśnym, art. 6 ust. 1.

³² *Prawo finansów publicznych*, Brzeziński B., Olesińska A. (red.), Dom Organizatora, Toruń 2017, s. 266–267.

³³ Ustawa z dnia 30 października 2002 r. o podatku leśnym, art. 4 ust. 5, art. 6 ust. 3, 5, 6.

³⁴ M. Podstawka, *op. cit.*, s. 333. Por. *Ibidem*, art. 6 ust. 3, 5 pkt 3.

wszystkie powyższe podmioty uiszczają go jednorazowo w terminie płatności pierwszej raty podatku³⁵.

Stawka podatku leśnego jest obniżona o 50% w przypadku lasów należących do rezerwatów przyrody i parków narodowych. Z kolei zwolnienie z tego podatku obejmuje lasy z drzewostanem w wieku do 40 lat, lasy wpisane indywidualnie do rejestru zabytków oraz użytki ekologiczne. Ponadto rada danej gminy ma prawo, w drodze uchwały, do wprowadzenia innych zwolnień przedmiotowych³⁶. Natomiast zwolnienia podmiotowe dotyczą m. in.: uczelni, placówek naukowych Polskiej Akademii Nauk (PAN), instytutów badawczych, przedsiębiorców o statusie centrum badawczo-rozwojowego lub Krajowego Zasobu Nieruchomości³⁷.

2.2. Podatek od środków transportowych

Podatek od środków transportowych zastąpił podatek drogowy, który obowiązywał do końca 1990 r.³⁸. Obecnie zasady tego podatku reguluje ustawa o podatkach i opłatach lokalnych. Zgodnie z nią, opodatkowaniu podlegają następujące środki transportu:

- samochody ciężarowe o dopuszczalnej masie całkowitej powyżej 3,5 tony;
- ciągniki siodłowe i balastowe przystosowane do używania łącznie z naczepą albo przyczepą o dopuszczalnej masie całkowitej zespołu pojazdów od 3,5 tony;
- przyczepy i naczepy, które łącznie z pojazdem silnikowym posiadają dopuszczalną masę całkowitą od 7 ton, z wyjątkiem pojazdów związanych wyłącznie z działalnością rolniczą prowadzoną przez podatnika podatku rolnego;
- autobusy³⁹.

Podstawą opodatkowania jest ilość posiadanych środków transportowych, zaś obowiązek podatkowy ciąży na osobach fizycznych i prawnych będących właścicielami powyższych środków. Podmiotami tego podatku mogą być również jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, na które środek transportowy jest zarejestrowany. Posiadacze pojazdów zarejestrowanych na obszarze Polski, jako powierzone podmiotowi polskiemu przez osobę fizyczną lub prawną z zagranicy, także zostają obciążone tym podatkiem⁴⁰.

³⁵ Ustawa z dnia 30 października 2002 r. o podatku leśnym, art. 6 ust. 7a.

³⁶ *Prawo finansów publicznych, op. cit.*, s. 267. *Ibidem*, art. 7 ust. 1, 3.

³⁷ Ustawa z dnia 30 października 2002 r. o podatku leśnym, art. 7 ust. 2.

³⁸ B. Kołaczkowski, M. Ratajczak, *Gospodarka finansowa samorządu terytorialnego w Polsce*, Wolters Kluwer SA, Warszawa 2010, s. 94.

³⁹ Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych, Dz. U. 1991 nr. 9, poz. 31 z późn. zm., art. 8.

⁴⁰ A. Miszczuk, M. Miszczuk, K. Żuk, *Gospodarka samorządu terytorialnego*, PWN, Warszawa 2007, s. 76.

Obowiązek podatkowy w zakresie podatku od środków transportowych powstaje od pierwszego dnia kolejnego miesiąca, po miesiącu, w którym środek transportowy został zakupiony. Zobowiązanie to powstaje także pierwszego dnia następnego miesiąca, po ponownym dopuszczeniu środka do ruchu po zakończeniu okresu, na który pojazd został, przez odpowiedni organ rejestrujący, wycofany⁴¹. Podatnicy tego podatku mają obowiązek złożenia do 15 lutego każdego roku podatkowego deklaracji do właściwego organu podatkowego. W przypadku, gdy obowiązek powstał po tym terminie, muszą oni złożyć tę deklarację w ciągu 14 dni od nabycia środka transportowego. Ponadto muszą oni samodzielnie obliczyć wysokość daniny i wpłacić ją bez wezwania w odpowiednim terminie i kwocie na rachunek właściwego budżetu gminy⁴².

Podstawa prawna podatku od środków transportowych wprowadza szereg zwolnień. Zalicza się do nich:

- środki transportowe przedstawicielstw dyplomatycznych, urzędów konsularnych oraz innych misji zagranicznych;
- środki transportowe stanowiące zapasy mobilizacyjne⁴³;
- pojazdy specjalne i używane do celów specjalnych, np. przez straż pożarną, policję, pogotowie ratunkowe, służby wojskowe czy straż graniczną⁴⁴;
- pojazdy zabytkowe⁴⁵.

Osoby fizyczne i prawne, które posiadają samochody osobowe również są bezpośrednio wyłączone z podatku od środków transportowych. Niemniej jednak powyższe osoby są obciążone tą daniną przez wliczenie jej w cenę paliwa⁴⁶.

Stawki w podatku od środków transportowych mają charakter kwotowy. Na ich wysokość wpływa wiele czynników, w szczególności rodzaj pojazdu, liczba jego osi czy dopuszczalna masa całkowita. Ponadto stawki te muszą być zgodne z zapisami prawa Unii Europejskiej. Dlatego też obowiązują stawki maksymalne i minimalne. Ich wysokość dla nadchodzącego roku ogłasza minister finansów najpóźniej do 31 października danego roku.

Z kolei wysokość stawek podatku od środków transportowych, obowiązujących w danej gminie, ustala rada gminy. Muszą one jednak „zawierać się” w granicach stawek minimalnych i maksymalnych. Rada gminy może je różnicować, z wyłączeniem tych stawek, dla których obowiązują wysokości minimalne określone w trzech załącznikach do ustawy o podatku od środków transportowych⁴⁷.

⁴¹ M. Podstawka, *op. cit.*, s. 320.

⁴² J. Ickiewicz, *Podatki. Składki. Opłaty*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2014, s. 227–228.

⁴³ S. Dolata, *op. cit.*, s. 473.

⁴⁴ J. Ickiewicz, *op. cit.*, s. 224.

⁴⁵ S. Dolata, *op. cit.*, s. 473.

⁴⁶ S. Owsiak, *Finanse publiczne. Współczesne ujęcie, op. cit.*, s. 738.

⁴⁷ J. Ickiewicz, *op. cit.*, s. 225–226.

2.3. Podatek od spadków i darowizn

Regulacje podatku od spadków i darowizn zawarte są w dedykowanej ustawie⁴⁸. Jako przedmiot podatku traktowane jest nabycie praw majątkowych lub własności rzeczy przez osobę fizyczną tytułem przede wszystkim:

- dziedziczenia, polecenia testamentowego, zapisu;
- darowizny, polecenia darczyńcy;
- zasiedzenia;
- nieodpłatnego zniesienia współwłasności;
- zachowku, w przypadku, gdy uprawniony nie dostał go w postaci darowizny, w drodze dziedziczenia lub zapisu;
- nieodpłatnej: renty, użytkowania i służebności⁴⁹.

Podstawę opodatkowania wyznacza wartość nabytych praw majątkowych i rzeczy w wartości rynkowej, po uwzględnieniu długów i ciężarów, tj. w „czystej wartości”. Wartość tą wyznacza się na podstawie stanu w dniu nabycia oraz rynkowych cen w momencie wystąpienia obowiązku podatkowego⁵⁰. Należy podkreślić, iż opodatkowaniu podlega jedynie wartość wykraczająca poza kwotę wolną od podatku⁵¹.

Wartość podatku naliczona zostaje dla określonej grupy podatkowej, do której należy nabywca. Przeporządkowanie nabywcy do konkretnej grupy zależy od jego stosunku do osoby, po której, czy też, od której uzyskano prawa majątkowe lub rzeczy⁵². Grupy podatkowe kształtują się następująco:

- grupa I – małżonek, zstępni, wstępni, pasierb, zięć, synowa, rodzeństwo, ojczym, macocha i teściowie;
- grupa II – zstępni rodzeństwa, rodzeństwo rodziców, małżonków i zstępnych pasierbów, rodzeństwo małżonków, małżonków rodzeństwa, małżonków rodzeństwa małżonków oraz małżonków innych zstępnych;
- grupa III – inni nabywcy⁵³.

Dla powyższych grup ustawodawca wprowadził kwoty wolne od podatku, tj. dla grupy I – 9637 zł, dla grupy II – 7276 zł oraz dla grupy III – 4902 zł.⁵⁴

Podatek od spadków i darowizn ustalany jest za pomocą skali progresywnej ciągłej, odpowiedniej dla każdej z grup. Wysokości podatku, z uwzględnieniem kwoty wolnej od podatku, przedstawiono w tabeli 2.

⁴⁸ Ustawa z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn, Dz. U. 1983 nr. 45 poz. 207 z późn. zm.

⁴⁹ *Ibidem*, art. 1 ust. 1.

⁵⁰ *Ibidem*, art. 7.

⁵¹ *Prawo finansów publicznych, op. cit.*, s. 272.

⁵² B. Kołaczkowski, M. Ratajczak, *op. cit.*, s. 96.

⁵³ Ustawa z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn, art. 14.

⁵⁴ *Ibidem*, art. 9.

Tabela 2. Skala podatkowa podatku od spadków i darowizn

Wysokość nadwyżki w zł		Wysokość podatku
Ponad	Do	
Od nabywców zaliczonych do I grupy		
-	10 278	3%
10 278	20 556	308 zł 30 gr. i 5% nadwyżki ponad 10 278 zł
20 556	-	822 zł 20 gr. i 7% nadwyżki ponad 20 556 zł
Od nabywców zaliczonych do II grupy		
-	10 278	7%
10 278	20 556	719 zł 50 gr. i 9% nadwyżki ponad 10 278 zł
20 556	-	1644 zł 50 gr. i 12% nadwyżki ponad 20 556 zł
Od nabywców zaliczonych do III grupy		
-	10 278	12%
10 278	20 556	1233 zł 40 gr. i 16% nadwyżki ponad 10 278 zł
20 556	-	2877 zł 90 gr. i 20% nadwyżki ponad 20 556 zł

Źródło: Ustawa z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn, art. 15 ust. 1.

W przypadku nabycia własności drogą zasiedzenia poziom stawki podatkowej jest jednolity i wynosi 7% podstawy opodatkowania⁵⁵. Od 1 stycznia 2007 r. zwolnione od podatku jest nabycie własności rzeczy lub praw majątkowych przez najbliższą rodzinę, tj. małżonka, zstępnych, wstępnych, pasierba, rodzeństwo, ojczyma i macochę. Aby skorzystać z tego zwolnienia powyższe osoby muszą zgłosić naczelnikowi właściwego urzędu skarbowego fakt otrzymania przysporzenia. Mają one na to sześć miesięcy licząc – co do zasady – od dnia powstania obowiązku podatkowego.

Ustawa o podatku od spadków i darowizn przewiduje tylko jeden rodzaj ulg podatkowych. Chodzi o ulgi dotyczące nabycia w drodze spadku lub darowizny spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego, lokalu mieszkalnego, który stanowi odrębną nieruchomość, bądź budynku mieszkalnego. W celu skorzystania z ulgi nabywcy muszą spełnić zawarte w ustawie warunki, np. zamieszkiwania w nabytym domu bądź lokalu.

Podatnicy podatku od spadków i darowizn mają obowiązek składania zeznania podatkowego. Z kolei podatek ten wymierza naczelnik urzędu skarbowego w drodze decyzji. Nie dotyczy to sytuacji, kiedy płatnikami podatku są notariusze. Są oni bowiem zobligowani do jego obliczenia i pobrania. Dzieje się tak wtedy, gdy obowiązek podatkowy powstał wskutek czynności dokonanej w formie aktu notarialnego.⁵⁶

⁵⁵ *Ibidem*, art. 15 ust. 2.

⁵⁶ *Prawo finansów publicznych*, op. cit., s. 271–273.

3. Analiza kształtowania się wybranych podatków lokalnych w gminie Karsin w latach 2011–2015

Gmina wiejska Karsin położona jest w południowej części województwa pomorskiego. Należy ona do powiatu kościerskiego. Do gminy zalicza się 11 sołectw: Karsin, Wiele, Osowo, Cisewie, Bąk, Borsk, Dąbrowa, Górki, Przytarnia, Wdzydze Tucholskie oraz Zamość. Gminę zamieszkuje przeszło 6200 osób, zaś jej powierzchnia to 169,2 km². Obszarem, który zajmuje największą część powierzchni gminy są lasy, stanowiące 50,5% całkowitej powierzchni gminy. Drugi, co do wielkości, teren to grunty rolne. Ich udział wynosi 36,9%. Rzeki i jeziora, wchodzące w skład gminy, zajmują 6,1% jej powierzchni. Z kolei przemysł drzewny, turystyka oraz rolnictwo to najważniejsze obszary działalności gospodarczej na terenie omawianej gminy⁵⁷.

W dochodach budżetowych gminy Karsin można wyodrębnić dochody podatkowe, do których zalicza się m. in.: podatek leśny, podatek od środków transportowych oraz podatek od spadków i darowizn. Dochody te można analizować wg ich wartości oraz udziału w dochodach budżetu gminy ogółem.

Z danych zawartych w tabeli 3 wynika, iż planowane dochody z tytułu podatku leśnego w latach 2011–2015 wahały się między kwotą 211 tys. zł a 264 tys. zł. Plany te zostały wykonane niemal w całości (od 98% do 100%) w badanym okresie, a osiągnięte wpływy były najwyższe spośród analizowanych trzech danin. Mimo tego, ich wartość malała na przestrzeni okresu 2012–2014. Dopiero w 2015 r. nastąpił ich wzrost.

Wartości podatku od środków transportowych wahały się w ujęciu planowanym pomiędzy kwotą 96 tys. zł a 152 tys. zł, zaś w ujęciu wykonanym od 101 tys. zł do 150 tys. zł na przestrzeni badanego okresu (zob. tabela 3). W latach 2011–2014 procent realizacji planu oscylował w granicach od 100% do 113%. Jedynie w 2015 r. wartość rzeczywista dochodów z podatku od środków transportowych w gminie Karsin stanowiła 86% planu. Należy podkreślić, iż wpływy z tytułu tego podatku zmieniały się w sposób skokowy, tj. w latach 2013–2014 były one wyższe od poprzednich, a w 2015 r. już niższe (zob. tabela 3).

Planowane dochody z tytułu podatku od spadków i darowizn przyjmowały wartości w granicach od 8 tys. zł do 27 tys. zł w okresie 2011–2015. Z kolei dochody rzeczywiste z tego podatku stanowiły od 88% do 330% planu i mieściły się one między 14 tys. zł a 33 tys. w powyższym okresie (zob. tabela 3). Ponadto dochody te były na ogół niższe w danym roku, w porównaniu z rokiem poprzednim, a wyjątek stanowił jedynie 2014 r. Należy podkreślić, iż dochody z podatku od spadków i darowizn w gminie Karsin były najniższe wśród trzech analizowanych podatków we wszystkich latach badanego okresu, zarówno w ujęciu planowanym, jak i wykonanym (zob. tabela 3).

⁵⁷ Witryna internetowa gminy Karsin: www.karsin.pl/index.php/home-page/category-news-1 (dostęp: 31.12.2017).

Podsumowując analizę danych z tabeli 3 można dojść do wniosku, iż rok 2014 odróżnia się od pozostałych badanych lat. Jest to jedyny rok, w którym wartości wykonane z tytułu trzech analizowanych podatków były równe lub wyższe od pierwotnie zakładanych. Ponadto w tymże roku nastąpiła największa różnica, w ujęciu procentowym, pomiędzy dochodem planowanym a wykonanym. Dotyczyła ona podatku od spadków i darowizn, gdzie dochody rzeczywiste były ponad trzykrotnie wyższe względem zaplanowanych. Niedoszacowanie to wynikało przede wszystkim z tego, iż wysokość wpływów z tego podatku jest trudna do zaprognozowania. Ponadto kwoty planowane/wykonane tej daniny przyjmowały niskie wartości bezwzględne, co niewątpliwie również stanowiło przyczynę ich dużych rozbieżności w ujęciu procentowym. W ujęciu bezwzględnym różnica między planem i wykonaniem wyniosła bowiem zaledwie 23 tys. zł. Z kolei najniższy procent wykonania analizowanych dochodów podatkowych, tj. 86% planu, wystąpił w roku 2015 i dotyczył on podatku od środków transportowych. Mimo tych odchyłeń, skuteczność w planowaniu analizowanych dochodów podatkowych w gminie Karsin w latach 2011–2015 należy uznać za bardzo wysoką. W większości przypadków plany tych wpływów wykonano bowiem blisko w 100% bądź przekroczone tę liczbę (zob. tabela 3).

Z kolei w tabeli 4 zawarto m. in. dane na temat udziałów wykonanych dochodów podatkowych, będących przedmiotem analizy, w dochodach budżetowych ogółem gminy Karsin w latach 2011–2015.

Z danych przedstawionych w tabeli 4 wynika, iż dochód z podatku leśnego charakteryzował się, wśród analizowanych podatków, najwyższym udziałem w każdym badanym roku. Największą wysokość osiągnął on w 2012 r. i było to 1,08%. Ponadto udział tego podatku przekraczał 1% wielkości całkowitych dochodów budżetowych gminy przez trzy pierwsze analizowane lata, zaś w roku 2014 spadł on do poziomu 0,82%, pozostając na nim również w 2015 r. Sytuacja ta niewątpliwie przyczyniła się do spadku udziału całkowitych dochodów podatkowych w dochodach budżetowych ogółem gminy Karsin w latach 2014–2015 (zob. tabela 4).

Z kolei wpływy z tytułu podatku od środków transportowych stanowiły około 0,5%, wahając się między wartościami 0,41% i 0,54%, dochodów budżetowych ogółem w gminie Karsin w latach 2011–2015.

Natomiast niewielką część w strukturze dochodów budżetowych omawianej gminy w badanym okresie zajmowały wpływy z podatku od spadków i darowizn. Udziały tych wpływów zawierały się wówczas w przedziale od 0,04% do 0,14% i były one najniższe wśród analizowanych dochodów podatkowych. Ponadto różnica pomiędzy najwyższą i najniższą wysokością udziału tego podatku również była najmniejsza wśród badanych udziałów dochodów podatkowych. Wyniosła ona 0,1% pkt proc.

Analizując sumę udziałów omawianych podatków w całkowitych dochodach budżetowych gminy Karsin w latach 2011–2015 należy zauważyć, iż z biegiem lat wielkość ta malała, obniżając się łącznie, z poziomu 1,69% do 1,27%, o 0,42 pkt proc. (zob. tabela 4). Co więcej, tendencja spadkowa dotyczyła również udziału wpływów podatkowych w ujęciu ogólnym. W 2011 r. udział ten stanowił 14,29% całkowitych dochodów gminy, a następnie, z wyjątkiem roku 2012, ulegał on stopniowemu zmniejszeniu, by na koniec badanego okresu osiągnąć wielkość 11,61% (zob. tabela 4). Wartość udziału wpływów podatkowych ogółem obniżyła się więc łącznie na przestrzeni badanego okresu o 2,68 pkt proc. Można więc zauważyć, że analizowane szczegółowo podatki w ujęciu łącznym w niewielkim stopniu przyczyniły się do zmniejszenia tego udziału.

Porównując wielkości łącznego udziału analizowanych podatków do skali całego kraju, to były one do siebie najbardziej zbliżone w 2015 r. W skali kraju łączny udział wyniósł wtedy 1,2%, zaś na przestrzeni badanego okresu kształtował się w przedziale od 1,1% do 1,3% (por. tabela 4). Ponadto udziały podatku od spadków i darowizn w dochodach ogółem gminy Karsin w latach 2011–2015 były porównywalne do ich wielkości w skali kraju (0,1% – 0,2%), w przeciwieństwie do podatku leśnego (0,2% – 0,3%) i podatku od środków transportowych (około 0,8%). Niemniej jednak, w ogólnym ujęciu łączne udziały, jak wynika z powyższych danych, były niewielkie i mieściły się w obu przypadkach w granicy od 1,1% do 1,7% dochodów ogółem w latach 2011–2015 (por. tabela 4)⁵⁸.

⁵⁸ Por. *Sprawozdania z wykonania budżetu państwa za lata 2011–2015 dotyczące informacji o wykonaniu budżetów jednostek samorządu terytorialnego*.

Tabela 3. Kształtowanie się wybranych dochodów w ujęciu planowanym i wykonanym w gminie Karsin w latach 2011–2015.

Rodzaj dochodu	2011			2012			2013			2014			2015		
	[P] ¹	[W] ²	[%] ³ 3:2	[P] ¹	[W] ²	[%] ³ 6:5	[P] ¹	[W] ²	[%] ³ 9:8	[P] ¹	[W] ²	[%] ³ 12:11	[P] ¹	[W] ²	[%] ³ 15:14
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Podatek leśny	211	209	99	260	258	99	257	254	99	236	236	100	264	260	98
Podatek od środków transportowych	98	111	113	96	101	105	104	104	100	135	150	111	152	131	86
Podatek od spadków i darowizn	27	29	107	25	22	88	8	15	188	10	33	330	11	14	127
Wpływy podatkowe ogółem	3038	2945	97	3524	3649	104	3416	3477	102	3608	3855	107	3795	3686	97
Dochody budżetu ogółem	20753	20607	99	24554	23838	97	24793	24797	100	29544	28900	98	31927	31745	99

¹ [P] – Plan (w tys. zł)

² [W] – Wykonanie (w tys. zł)

³ [%] – Procent wykonania planu (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Uchwał Rady Gminy Karsin z lat 2011–2015 w sprawie zatwierdzenia sprawozdań finansowych za poszczególne lata wraz ze sprawozdaniami z ich wykonania.*

Tabela 4. Udziały wybranych dochodów gminy Karsin w ujęciu wykonanym w latach 2011–2015 (w %).

Rodzaj dochodu	2011	2012	2013	2014	2015
Podatek leśny [1]	1,01	1,08	1,02	0,82	0,82
Podatek od środków transportowych [2]	0,54	0,42	0,42	0,52	0,41
Podatek od spadków i darowizn [3]	0,14	0,09	0,06	0,11	0,04
Dochody z analizowanych podatków [1+2+3]	1,69	1,59	1,50	1,45	1,27
Dochody podatkowe ogółem	14,29	15,31	14,02	13,34	11,61
Dochody budżetowe ogółem	100	100	100	100	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Uchwał Rady Gminy Karsin z lat 2011–2015 w sprawie zatwierdzenia sprawozdań finansowych za poszczególne lata wraz ze sprawozdaniami z ich wykonania.*

Powyższa analiza prowadzi do wniosku, iż wpływy do budżetu gminy Karsin z tytułu podatku leśnego, podatku od środków transportowych oraz podatku od spadków i darowizn miały łącznie niewielkie znaczenie w finansowaniu zadań tej gminy w latach 2011 – 2015. Stanowiły one wówczas uzupełnienie zarówno jej dochodów podatkowych, jak i dochodów budżetowych ogółem.

Wnioski

Podatek to świadczenie dla skarbu państwa, które może zostać przekazane na rzecz samorządu. Do najważniejszych jego cech możemy zaliczyć powszechność, przymusowość, jednostronność, pieniężny charakter, nieodpłatność oraz bezzwrotność. Każdy z podatków definiowany jest przez szereg obligatoryjnych elementów, wśród których znajduje się podmiot i przedmiot podatku, podstawa opodatkowania, stawka oraz skala podatku. Ich występowanie przesądza, czy mamy do czynienia z tą daniną. Oprócz powyższych elementów mogą wystąpić również części nieobowiązkowe, tj. ulgi i zwolnienia podatkowe, okres podatkowy, ewidencja podatkowa oraz zwrot podatku. Podatki w systemie gospodarczym spełniają określone funkcje. Rozróżnia się funkcję fiskalną, redystrybucyjną oraz stymulacyjną. Podatki można klasyfikować na wiele różnych sposobów. Jednym z nich jest kryterium podmiotu czynnego podatku. Umożliwia ono podział podatków między samorząd lokalny i władze centralne. W ramach podatków lokalnych występuje m. in. podatek leśny, od środków transportowych oraz od spadków i darowizn. Konstrukcje prawne tych podatków znajdują swój wymiar w określonych ustawach. Beneficjentem tych danin są zaś budżety gmin, do których zalicza się m. in. gmina wiejska Karsin, leżąca w południowej części województwa pomorskiego. Skuteczność planowania wpływów z powyższych podatków w tej gminie w latach 2011–2015 była bardzo wysoka. W większości przypadków wykonanie ich planów kształtowało się blisko 100% bądź przekraczało tę liczbę. Mimo tego, wpływy z tych danin miały

wówczas niewielkie znaczenie w finansowaniu zadań gminy Karsin. Z biegiem lat ich udział malał w całkowitych dochodach tej gminy, obniżając się łącznie, z poziomu 1,69% do 1,27%, o 0,42 pkt proc. Z kolei wielkość udziału całkowitych wpływów podatkowych w gminie Karsin w badanym okresie obniżyła się łącznie o 2,68 pkt proc., tj. z 14,29% do 11,61%. Można więc zauważyć, że analizowane szczegółowo podatki przyczyniły się łącznie w niewielkim stopniu do zmniejszenia tego udziału.

Liczba ponad dwudziestu źródeł dochodów budżetowych gminy w Polsce jest imponująca. Liczba ta nie jest jednak tak istotna, jak wydajność i realność tych źródeł⁵⁹. Rozpatrując wydajność fiskalną poszczególnych podatków, jak i całego systemu podatkowego, trzeba pamiętać, iż stanowi ona pochodną wielu czynników, które mają charakter wewnętrzny i zewnętrzny, jednostkowy oraz kompleksowy. Istotne znaczenie ma tu nie tylko konstrukcja prawna poszczególnych kategorii obciążeń podatkowych, ale także ich charakter i format ekonomiczny. Niezwykle ważne są również budowa oraz spójność całego systemu podatkowego⁶⁰.

Poszukiwanie nowych źródeł dochodów nie jest dla JST łatwe, a zwłaszcza stworzenie nowego podatku⁶¹. Dlatego dyskusję o finansowaniu samorządu terytorialnego należy rozpatrywać wielopłaszczyznowo i interdyscyplinarnie w poszukiwaniu optymalnych rozwiązań, które mogą służyć zarówno społeczeństwu, jak i państwu przez dalsze pokolenia⁶².

Bibliografia

1. Dolata S., *Podstawy wiedzy o polskim systemie podatkowym*, Wolters Kluwer SA, Warszawa 2013.
2. Dolnicki B., *Samorząd terytorialny*, Wolters Kluwer SA, Warszawa 2009.
3. Giżyński J., *Wydajność fiskalna podatku bankowego w Polsce w początkowym okresie jego funkcjonowania*, „Nauki o finansach” 2017, nr 1(30).
4. Ickiewicz J., *Podatki. Składki. Opłaty*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2014.

⁵⁹ E. Stolorz-Krzysz, *Absurdy prawa finansowego i finansów po 25 latach samorządu terytorialnego – doświadczenia praktyczne*, w: *Finanse samorządowe po 25 latach samorządności. Diagnoza i perspektywy*, Miemiec W. (red.), Wolters Kluwer, Warszawa 2015, s. 252–253.

⁶⁰ J. Giżyński, *Wydajność fiskalna podatku bankowego w Polsce w początkowym okresie jego funkcjonowania*, „Nauki o finansach” 2017, nr 1(30), s. 39.

⁶¹ E. Stolorz-Krzysz, *op. cit.*, s. 253.

⁶² T. Sowiński, *Finansowanie jednostek samorządu terytorialnego – wybrane problemy*, w: *Finanse samorządowe po 25 latach samorządności. Diagnoza i perspektywy*, Miemiec W. (red.), Wolters Kluwer, Warszawa 2015, s. 229.

5. Kończakowski B., Ratajczak M., *Gospodarka finansowa samorządu terytorialnego w Polsce*, Wolters Kluwer SA, Warszawa 2010.
6. Miszczuk A., Miszczuk M., Żuk K., *Gospodarka samorządu terytorialnego*, PWN, Warszawa 2007.
7. Modzelewski W., *Wstęp do nauki polskiego prawa podatkowego*, ISP, Warszawa 2010.
8. Osiatyński J., *Finanse publiczne*, PWN, Warszawa 2006.
9. Owsiak S., *Finanse*, PWE, Warszawa 2015.
10. Owsiak S., *Finanse publiczne*, PWN, Warszawa 2008.
11. Owsiak S., *Finanse publiczne. Współczesne ujęcie*, PWN, Warszawa 2017.
12. Podstawka M., *Finanse*, PWN, Warszawa 2010.
13. *Prawo finansów publicznych*, Brzeziński B., Olesińska A. (red.), Dom Organizatora, Toruń 2017.
14. Rosiński R., *Polski system podatkowy. Poszukiwanie optymalnych rozwiązań*, Difin, Warszawa 2010.
15. Sowiński T., *Finansowanie jednostek samorządu terytorialnego – wybrane problemy*, w: *Finanse samorządowe po 25 latach samorządności. Diagnoza i perspektywy*, Miemiec W. (red.), Wolters Kluwer, Warszawa 2015.
16. *Sprawozdania z wykonania budżetu państwa za lata 2011–2015 dotyczące informacji o wykonaniu budżetów jednostek samorządu terytorialnego*.
17. Stolorz–Krzysz E., *Absurdy prawa finansowego i finansów po 25 latach samorządu terytorialnego – doświadczenia praktyczne*, w: *Finanse samorządowe po 25 latach samorządności. Diagnoza i perspektywy*, Miemiec W. (red.), Wolters Kluwer, Warszawa 2015.
18. Surówka K., *Samodzielność finansowa samorządu terytorialnego w Polsce*, PWE, Warszawa 2013.
19. Szczodrowski G., *Polski system podatkowy*, PWN, Warszawa 2007.
20. *Uchwały Rady Gminy Karsin z lat 2011–2015 w sprawie zatwierdzenia sprawozdań finansowych za poszczególne lata wraz ze sprawozdaniami z ich wykonania*.
21. Ustawa z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn, Dz.U. z 1982 r., Nr 45, poz. 207 z późn. zm.
22. Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych, Dz.U. z 1991 r., Nr 9, poz. 31 z późn. zm.
23. Ustawa z dnia 29 stycznia 1997 r. Ordynacja podatkowa, Dz.U. z 1997 r., Nr 137, poz. 926 z późn. zm.

24. Ustawa z dnia 30 października 2002 r. o podatku leśnym, Dz.U. z 2002 r., Nr 200, poz. 1682 z późn. zm.
25. Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, Dz.U. z 2003 r., Nr 203, poz. 1966 z późn. zm.
26. Ustawa z dnia 15 stycznia 2016 r. o podatku od niektórych instytucji finansowych, Dz.U. z 2016 r., poz. 68.
27. Witryna internetowa gminy Karsin: <http://www.karsin.pl/index.php/homepage/category-news-1> (dostęp: 31.12.2017).
28. Żyżyński J., *Budżet i polityka podatkowa. Wybrane zagadnienia*, PWN, Warszawa 2009.

Streszczenie

Podatek jest klasyczną daniną publiczną, przekazywaną na rzecz podmiotów publicznoprawnych (rządu, samorządu). Do cech podatku zalicza się powszechność, przymusowość, jednostronność, pieniężny charakter, nieodpłatność oraz bezzwrotność. Każdy z podatków definiowany jest przez szereg obligatoryjnych elementów, tj. podmiot, przedmiot, podstawę opodatkowania, stawkę i skalę podatku. Ich występowanie przesądza, czy mamy do czynienia z tą daniną. Mogą wystąpić również pewne elementy nieobowiązkowe podatku, np. ulgi czy zwolnienia. Podatkom przypisuje się określone funkcje. Rozróżnia się funkcję fiskalną, redystrybucyjną i stymulacyjną. Podatki można klasyfikować na wiele różnych sposobów. Jednym z nich jest kryterium podmiotu czynnego. Umożliwia ono podział podatków między samorząd lokalny i władze centralne. W ramach podatków lokalnych występuje m. in. podatek leśny, od środków transportowych i od spadków i darowizn. Konstrukcje prawne tych podatków znajdują swój wymiar w określonych ustawach. Beneficjentem tych danin są budżety gmin, do których zalicza się m. in. gmina wiejska Karsin, leżąca w południowej części województwa pomorskiego. Skuteczność planowania wpływów z tytułu wspomnianych podatków w gminie Karsin w latach 2011–2015 była bardzo wysoka. W większości przypadków wykonanie ich planów kształtowało się blisko 100% bądź przekraczało tę liczbę. Mimo tego, wpływy z tych danin miały wówczas niewielkie znaczenie w finansowaniu zadań gminy Karsin i były one uzupełnieniem zarówno jej dochodów podatkowych, jak i dochodów ogółem.

Summary

A tax is a classical levy paid to public bodies (central and local government). Its characteristics include universality, compulsiveness, one-sidedness, in cash, unpaid and non-refundable character. Each tax is defined by a number of compulsory elements, i.e. subject, object, base, rate and scale. Their appearance confirms that it is the tax. Optional elements in the tax structure, e.g. allowance or exemption, can also occur. Moreover, taxes have particular functions. There

can be a fiscal function, redistribution function and stabilization function. Taxes can be classified in many various ways. One of them is an active subject criterion. It enables to divide taxes between local government and central government. Within local taxes are, among others, tax on forest, on modes of transport and on inheritance and donations. The structures of these taxes have their grounds in particular Laws. Local budgets are the beneficiaries of these levies. One of them is rural gmina Karsin, which is situated in the southern part of the Pomeranian Voivodeship. The effectiveness of planning the incomes from the above mentioned taxes in gmina Karsin in the past years of 2011–2015 was very high. In most cases the plans were carried out in nearly 100% or even more. In spite of this, incomes from these levies did not have very big importance in financing tasks of gmina Karsin and they were the completion of both tax incomes and incomes in general.

Informacje o autorach

dr Juliusz Giżyński
Sopocka Szkoła Wyższa
Wydział Ekonomiczno – Społeczny
juliusz.gizynski@gmail.com

Michał Burchat
Absolwent Sopockiej Szkoły Wyższej
mburchat@wp.pl